

Η συμβολή των Ελλήνων λογίων στην ευρωπαϊκή παιδεία (Σοφία Καυκοπούλου, υπ. δρ Θεολογίας-Μουσικός)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=158913>]

Έλληνες λόγιοι άρχισαν να επισκέπτονται την Δύση από τα τέλη του 13ου αι. και εξής. Ο Γεώργιος Ακροπολίτης, έλαβε μέρος στις εργασίες τής Συνόδου τής Λυών (1274), ενώ ο Μάξιμος Πλανούδης εστάλη με διπλωματική ιδιότητα στην Βενετία[74]. Ο Δημήτριος Κυδώνης, έχαιρε μεγάλης εκτιμήσεως στην Ιταλία λόγω των μεταφράσεών του, ενώ ο μαθητής του Μανουήλ Χρυσολωράς[75], προσκλήθηκε στην Φλωρεντία για να διδάξει ελληνική φιλοσοφία[76]. Ακόμη, ο αυτοκράτωρ Μανουήλ, προκάλεσε έντονο ενδιαφέρον στον κύκλο των λογίων τής Σορβόννης, λόγω τής πνευματικής του καλλιέργειας[77]. Πολλοί Λατίνοι επίσης, άρχισαν να επισκέπτονται την Πόλη για να συζητήσουν για θρησκευτικά θέματα και να έρθουν σε επαφή με το ελληνικό στοιχείο. Σε αυτή την κατεύθυνση, συνέβαλε και η Σύνοδος Φερράρας – Φλωρεντίας, με τον φιλόσοφο Πλήθωνα, ο οποίος επικοινωνήσε την πλατωνική σκέψη στην Φλωρεντία, με αποτέλεσμα ο Κόζιμο των Μεδίκων να ιδρύσει προς τιμή του Πλατωνική Ακαδημία[78].

Το Πανεπιστήμιο της Πάδοβας

Οι Έλληνες λόγιοι, που πριν, αλλά κυρίως μετά την Άλωση, έφθασαν στην Ιταλία, έφεραν μαζί τους μία βαρυσήμαντη προίκα. Έφεραν την γνώση επάνω στην μελέτη των κλασσικών και ήσαν πρωτεργάτες στην αναβίωση της κλασσικής παιδείας, με το έργο τους στην διδασκαλία και στην αντιγραφή χειρογράφων[79]. Η διαφύλαξη της κλασσικής κληρονομιάς από τούς διανοούμενους τού Βυζαντίου[80] και η νέα κοσμοαντίληψη που άρχισε να βλέπει με σεβασμό και σίγουρα λιγότερο φόβο, αυτήν την κληρονομιά, σε συνδυασμό με την εκτίμηση των κοντινότερων και προσφιλεστέρων για τούς Δυτικούς, ερειπίων της Ρωμαϊκής εποχής, απέδωσε καρπούς. Ενδεικτικά, θα αναφερθούμε σε κάποιους, οι οποίοι στην αμέσως μετά την Άλωση εποχή, καταφεύγοντας στην Ιταλία, συνέβαλαν τα μέγιστα στην καλλιέργεια της κλασσικής παιδείας, ως γενική διαδικασία ασκήσεως τού πνεύματος και επαφή με τα αξιακά συστήματα των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων.

Ο καρδινάλιος Βησσαρίων (1403-1472), είναι μία από τις προσωπικότητες που έλαβαν ενεργό ρόλο στην Σύνοδο Φερράρας - Φλωρεντίας. Ανέλαβε πάμπολλες δραστηριότητες με σκοπό αφ' ενός την Ένωση των Εκκλησιών, αφ' ετέρου την αναζήτηση στρατιωτικής βοήθειας για την αμυντική ενίσχυση της Πόλεως, έναντι των Τούρκων[81]. Ο Βησσαρίων, υπήρξε μαθητής τού Πλήθωνος στον Μυστρά και ως εκ τούτου εμβάθυνε στον πλατωνισμό[82]. Αργότερα, προέβη σε μεταφράσεις έργων αρχαίων φιλοσόφων, όπως τα Μεταφυσικά τού Αριστοτέλους και τον Πρώτο Ολυνθιακό τού Δημοσθένους[83]. Ως καρδινάλιος στην Ρώμη, συνέστησε έναν κύκλο ελληνικών σπουδών μέσα στην Παπική Αυλή, την λεγόμενη Curia[84].

Ο Ιωάννης Αργυρόπουλος, είχε επισκεφθεί εν πρώτοις την Ιταλία, για την Σύνοδο

των Εκκλησιών. Το διάστημα 1441-1444 διέμεινε στην Πάδουα, ενώ από το 1448 έως και την Άλωση, δίδασκε στην Κωνσταντινούπολη[85]. Στα 1456, εδιορίσθη καθηγητής στο Πανεπιστήμιο τής Φλωρεντίας[86]. Το ενδιαφέρον τού Αργυρόπουλου εστιάζεται κυρίως γύρω από την αριστοτελική σκέψη, με τον ίδιο να γίνεται κορυφαία φυσιογνωμία τής φλωρεντινής Ακαδημίας[87]. Η γνώσεις του περί Πλάτωνος, Θουκυδίδη και Πλωτίνου, φαίνεται να ήσαν καλές, αν λάβουμε υπ' όψιν τις μεταφράσεις, τα σχόλια και τις διαλέξεις του, ενώ θεωρούσε τον Αριστοτέλη, τον Πλάτωνα και τον Σωκράτη, ως την τριανδρία των κορυφαίων φιλοσόφων[88].

Αξιόλογοι ακαδημαϊκοί δάσκαλοι οι οποίοι κατέλαβαν θέσεις στα Ιταλικά Πανεπιστήμια, ήσαν οι Ανδρόνικος Κάλλιστος (), Δημήτριος Χαλκοκονδύλης (1423-1511) και Ιανός Λάσκαρις (1445-1535). Ο Ανδρόνικος Κάλλιστος, προσέφερε επίπονη εργασία στην αντιγραφή χειρογράφων και έδινε διαλέξεις επάνω σε θέματα ελληνικής παιδείας[89]. Ο Δημήτριος Χαλκοκονδύλης, εδιορίσθη το 1464 στην Πάδουα, με ενέργειες τού καρδινάλιου Βησσαρίωνος[90], ενώ ο Ιανός Λάσκαρις, ο οποίος εδιαδέχθη τον Χαλκοκονδύλη στην πανεπιστημιακή έδρα, υπήρξε μανιώδης συλλέκτης έργων και μεταφραστής[91].

Ανάμεσα στους πρόσφυγες που μετά την Άλωση κατέφυγαν στη Βενετία, ξεχώρισε η Άννα Παλαιολογίνα Νοταρά[92], θυγατέρα τού Μεγάλου Δουκός Λουκά Νοταρά, η οποία μετέφερε στην νέα της πατρίδα πολλά κειμήλια τής βυζαντινής τέχνης, όπως η εικόνα τού «Χριστού εν δόξη», έργο τής Παλαιολόγειας Αναγέννησης, που εδωρήθη στην Ελληνική Αδελφότητα τής Βενετίας[93].

Ο Φραντσέσκο Φίλελφο (1398-1481), έζησε το διάστημα από το 1420 έως το 1427 στην Κωνσταντινούπολη και εσύναψε γάμο με κόρη τής οικογένειας Χρυσολωρά[94]. Τα γραπτά του περιλαμβάνουν έναν σημαντικό αριθμό επιστολών στην ελληνική, κάποιες συνθέσεις με ελληνικούς στίχους, καθώς και κάποιες μεταφράσεις έργων[95]. Ο Φίλελφος ασχολήθηκε εναγωνίως με την περισυλλογή και διάσωση χειρογράφων[96].

Ο Κρητικός Μάρκος Μουσούρος (1470-1517), ήταν ένας από του λογίους, που μετά την Άλωση τής Βασιλεύουσας, εδίδαξε στο Πανεπιστήμιο τής Πάδουας και κατόπιν τής Βενετίας. Εκεί, στα τέλη τού 15ου και αρχές τού 16ου αι., πλήθος μελετητών συνέρρεαν για να σπουδάσουν κοντά του. Λόγω αυτού του εξαιρετού δασκάλου, η Βενετία άρχισε να μεταβάλλεται σε κέντρο ελληνικών σπουδών επισκιάζοντας την Φλωρεντία[97].

- [74] Runciman, Βυζαντινή αναγέννηση, σ. 109.
- [75] Wilson, Από το Βυζάντιο στην Αναγέννηση, σ. 26-34.
- [76] Runciman, Βυζαντινή αναγέννηση σ. 110.
- [77] Όπ. π., σ. 110.
- [78] Όπ. π., σ. 110-111.
- [79] Γιαννακόπουλος, Μεσαιωνικός Δυτικός Πολιτισμός, σ. 583.
- [80] Runciman, Βυζαντινή αναγέννηση, σ. 112.
- [81] Wilson, Από το Βυζάντιο στην Αναγέννηση, σ. 111.
- [82] Όπ. π., σ. 113.
- [83] Όπ. π., σ. 112-113.
- [84] Γιαννακόπουλος, Μεσαιωνικός Δυτικός Πολιτισμός, σ. 585.
- [85] Wilson, Από το Βυζάντιο στην Αναγέννηση, σ. 159.
- [86] Όπ. π., σ. 158.
- [87] Όπ. π., σ. 159.
- [88] Όπ. π., σ. 163-164.
- [89] Όπ. π., σ. 174-175.
- [90] Όπ. π., σ. 175.
- [91] Όπ. π., σ. 179-181.
- [92] Runciman, Η Άλωση, σ. 235.
- [93] Πανοπούλου, «Οι Έλληνες πρόσφυγες μετά την Άλωση», http://vizantinaistorika.blogspot.gr/2014/06/blog-post_5.html?sref=fb
- [94] Wilson, Από το Βυζάντιο στην Αναγέννηση, σ. 95.
- [95] Όπ. π., σ. 95-97.
- [96] Όπ. π., σ. 101.
- [97] Γιαννακόπουλος, Μεσαιωνικός Δυτικός Πολιτισμός, σ. 587.